

MINISTERUL EDUCAȚIEI NAȚIONALE

Programa școlară pentru disciplina opțională

FILOSOFIE PENTRU COPII

**[curriculum la decizia școlii pentru
învățământul primar]**

Aprobată prin ordin al ministrului
Nr. / 2013

București, 2013

Notă de prezentare

Programa școlară pentru *Filosofie pentru copii* reprezintă o ofertă curriculară centrală de disciplină opțională **pentru învățământul primar**, proiectată pentru un buget de timp de **1 oră/săptămână**, pe durata unui **an școlar**. Fiind organizată flexibil, oferta acestui CDS poate acoperi fie un singur an de studiu (clasa a III-a sau clasa a IV-a), fie doi ani de studiu (clasa a III-a și clasa a IV-a).

Structura programei școlare include următoarele elemente:

- Notă de prezentare
- Competențe generale
- Competențe specifice și exemple de activități de învățare
- Conținuturi
- Sugestii metodologice

Programul *Filosofie pentru copii* are o proveniență filosofică, el reclamându-se ca o apropiere, de tip socratic, a copiilor de filosofie, încă de la vârsta corespunzătoare învățământului primar. Acest program valorifică activitatea de o viață a profesorului Matthew Lipman, de la Universitatea din New Jersey, în aria filosofiei pentru copii (P4C), cât și dezvoltările din spațiul european, începând din 1992, sub emblema *filosofiei cu copiii*. În prezent, sub diferite forme, această disciplină este practică în peste 60 de țări.

Filosofia pentru copii urmărește încurajarea și dezvoltarea permanentă a gândirii și creativității copiilor prin inițierea și dezvoltarea unui dialog pornind de la nedumeririle lor. Problemele ridicate decurg din experiențele trăite de fiecare copil în familie, la școală, în grupul de prieteni, în activitățile sociale în care este implicat. Toate întrebările sau problemele sunt reținute, orice nedumerire fiind înregistrată (legată de înțelesul conceptelor, de relațiile dintre ele sau de relațiile lor cu realitatea desemnată) și valorificată ca experiență de învățare și ca sursă de exersare a gândirii critice. Astfel, programul propune o abordare modernă care contribuie la dezvoltarea deopotrivă a unei comunități a cercetării (*community of enquiry*) cât și a unor strategii didactice personalizate, care valorifică potențialul fiecărui copil. Această disciplină contribuie în mod direct la dezvoltarea unor competențe cognitive și non-cognitive importante, de la exprimare și argumentare sau a învăța să înveți, la inteligență emoțională și educație pentru valori, deopotrivă în rândul copiilor și profesorilor.

Decizia de a promova și în învățământul primar din România un astfel de program, prin introducerea unei discipline opționale, se sprijină pe un context favorabil:

- Importanța deosebită acordată în noul curriculum pentru învățământul primar, abordărilor didactice care încurajează dialogul, colaborarea și creativitatea copiilor.
- Potențialul deosebit al acestei discipline de a pune în relație, într-o abordare cross-curriculară, teme relevante din alte discipline precum educație civică, religie, limba română/limba maternă, limbi moderne etc.
- Rezultatele unor cercetări recente care demonstrează în mod riguros impactul pozitiv al acestui curs asupra rezultatelor elevilor în activitatea școlară și în cea extra-școlară cât și asupra comportamentelor și stimei de sine.

Abordarea folosită în cadrul programului *Filosofie pentru copii* asigură **antrenarea graduală în discuții și dezbateri a tuturor copiilor**, dezvoltându-le astfel capacitatea de a formula și de a urmări o problemă în toate etapele rezolvării ei. De asemenea, oferă copiilor posibilitatea de a-și susține un punct de vedere, de a urmări și respecta demersurile celorlalți parteneri de discuție. Disciplina conduce la formarea gândirii raționale (logice), argumentative, nonalgoritmice (cu accent pe creativitatea metodologică și de conținut), aptă să folosească multiple criterii (metacriterii și megacriterii), probabilistă (care admite incertitudinea și știe să lucreze în condiții de acest tip), autoevaluativă, autocorectivă (sesizează și depășește inconsistențe, ambiguități, solicită criterii, argumente, corectează greșeli), sensibilă la context (distinge între proces – produs, problemă – proiect de rezolvare etc.) sau, mai simplu spus, dezvoltă gândirea critică.

Fiind propusă pentru studiu în clasele a III-a și a IV-a, disciplina opțională *Filosofie pentru copii* oferă un sprijin suplimentar educației civice. Pregătirea pentru o societate democratică nu poate exclude dezvoltarea competenței de a judeca, a evalua, a alege și a cântări soluții. Cadrele didactice, alături de copii, au astfel oportunitatea de a demonstra faptul că rezonabilitatea nu se dezvoltă discursiv, deductiv din reguli, ci practicând-o și cunoscând regulile. A fi un cetățean rațional este important, dar a fi și rezonabil este vital.

Activitatea didactică trebuie precedată de lectura integrală a acestei programe școlare. Elementele marcate prin asterisc (*) și corp de literă italic constituie recomandări pentru cadrul didactic, pe care acesta le poate utiliza în timpul aflat la dispoziția sa, din bugetul total de timp alocat disciplinei.

Competențe generale

- 1. *Aplicarea unor norme de conduită în viața cotidiană***
- 2. *Manifestarea unor deprinderi de comportament moral-civic în contexte de viață din mediul cunoscut***
- 3. *Cooperarea cu ceilalți pentru rezolvarea unor sarcini simple de lucru, manifestând disponibilitate***

Competențe specifice și exemple de activități de învățare

1. Aplicarea unor norme de conduită în viața cotidiană

Clasa a III-a	Clasa a IV-a
<p>1.1. Formularea unor întrebări simple despre reguli de conduită, pornind de la contexte specifice din viața cotidiană (familie, grup de prieteni, școală sau activități extra-școlare, alte activități sociale)</p> <ul style="list-style-type: none"> - discuții în perechi, în grupuri mici și apoi la nivelul întregii clase despre aspecte neclare în regulamentul clasei; exersarea deprinderilor de formulare a unor întrebări privind aceste aspecte, prin prezentarea unor fotografii relevante privind comportamentele actorilor din școală - compararea întrebărilor și discutarea modurilor posibile de formulare a acestora, prin intermediul unui joc de rol: „Ce reguli aș dori să fie schimbate și de ce?” - organizarea unei expoziții de desene care ilustrează noi reguli de conduită în clasă, propuse de elevi, și a unei sesiuni de întrebări și răspunsuri pentru autorii desenelor <p>1.2. Exprimarea unui punct de vedere sau a unei păreri personale cu privire la o normă de conduită din viața cotidiană, cu ajutorul unor modele</p> <ul style="list-style-type: none"> - discutarea în perechi a unor situații concrete din activitatea la clasă care nu sunt în prezent obiect al regulilor de conduită - lecturarea unui exemplu relevant / analiza unui studiu de caz ce prezintă experiența unui copil ce a devenit erou în comunitatea sa (de exemplu, povestea lui Cristian, eroul din Segarcea) - exprimarea unor puncte de vedere personale cu privire la norme de comportament din alte societăți, pe baza lecturării unui text relevant sau vizionării unui mini-documentar (de exemplu, norme privind politețea la masă în Japonia, Filipine, China, Canada etc.) <p>1.3. Recunoașterea unor stări sufletești proprii asociate respectării unei reguli de conduită</p> <ul style="list-style-type: none"> - poveste fără început; elevii scriu începutul unei povești care are ca final realizarea unei fapte bune - joc de rol: cum spun prietenului/prietenei că i-am stricat un lucru împrumutat? Ce răspund la întrebările lui/ei? 	<p>1.1. Formularea unor întrebări despre normele sociale, pornind de la contexte specifice din viața cotidiană (familie, grup de prieteni, școală sau activități extra-școlare, alte activități sociale)</p> <ul style="list-style-type: none"> - exersarea unor diferite tipuri de întrebări privind normele din spațiul școlar (de exemplu, cele cuprinse în regulamentul clasei, regulamentul școlii) - discutarea și exersarea unor diferite tipuri de întrebări prin realizarea unor mini-interviuri cu membrii familiei (cu părinții, frații mai mari, bunicii etc.) pe tema regulilor de conduită în familie - formularea de întrebări privind consecințele nerespectării normelor (la nivel individual sau colectiv), pornind de la exemple oferite de elevi (din viața reală, literatură, jocuri, desene animate etc.) <p>1.2. Exprimarea independentă a unui punct de vedere sau a unei păreri personale cu privire la o normă de conduită în viața cotidiană sau la un comportament care încalcă o astfel de normă</p> <ul style="list-style-type: none"> - discuții în perechi privind norme de comportament din spațiul școlar care nu mai sunt în prezent acceptate, pornind de la exemple relevante (de exemplu, „încălecatul” pe Calul Bălan) - formularea și prezentarea unor puncte de vedere personale în cadrul unui joc de rol (de exemplu, „Ultima regulă încălcată!”) - compararea argumentelor formulate în cadrul acestor puncte de vedere - prezentarea și discutarea, în grupuri mici, a mesajului unor proverbe care ilustrează comportamente acceptate în societate <p>1.3. Recunoașterea unor stări sufletești care sunt asociate încălcării unor reguli de conduită</p> <ul style="list-style-type: none"> - identificarea, prin discuții în perechi, a unor posibile stări sufletești generate de încălcarea, reală sau imaginară, a unor noi reguli de conduită

2. Manifestarea unor deprinderi de comportament moral-civic în contexte de viață din mediul cunoscut

Clasa a III-a	Clasa a IV-a
<p>2.1. Ascultarea activă a partenerului de discuție/examinarea unui mesaj și luarea în considerație a unui punct de vedere diferit</p> <ul style="list-style-type: none"> - discuții în perechi, exerciții/jocuri de rol de probare a înțelegerii unui mesaj transmis prin imagini și prin comunicare orală - exersarea ascultării active în cadrul unor activități de grup în care un elev primește un cartonaș cu o figură geometrică neobișnuită și colegii de grup trebuie să o reconstituie doar pe baza informațiilor oferite de acesta; compararea figurilor obținute cu cea originală și discutarea rezultatelor din perspectiva deprinderilor de ascultare - discutarea simbolului chinezesc pentru „ascultare”, ce asociază ideile de persoană, vedere, inimă și atenție nedivizată - exersarea formulelor „sunt de acord cu...” și „nu sunt de acord cu...” în discuțiile în perechi și de grup pentru încurajarea luării în considerare a opiniilor colegilor <p>2.2. Explorarea, pornind de la contexte familiare, a relației între deciziile personale și consecințe</p> <ul style="list-style-type: none"> - exemplificarea unor situații personale în care intențiile și rezultatele unei decizii au fost diferite - exprimarea, prin imagini/joc de rol, a unor situații care ilustrează distincția „responsabilitate individuală – responsabilitate de grup” - prezentarea unui studiu de caz care ilustrează distincția „sanctiune individuală - sanctiune colectivă” și discutarea în grupuri mici a opiniilor elevilor privind situațiile în care clasa primește o pedeapsă pentru o acțiune a unui singur elev <p>2.3. Familiarizarea cu condițiile în care sunt acceptate reguli generale de comportament în contexte de viață cunoscute</p> <ul style="list-style-type: none"> - discutarea unor situații concrete care ilustrează modul în care sunt corelate regulile cu comportamentele cărora li se aplică - prezentarea unui studiu de caz care să ilustreze respectarea formală a unei reguli, fără ca aceasta să fie acceptată de o persoană 	<p>2.1. Ascultarea activă a partenerului de discuție și aprecierea importanței unui punct de vedere diferit pentru clarificarea propriilor opinii</p> <ul style="list-style-type: none"> - oferirea de feed-back în cadrul unor discuții în perechi în care partenerul de discuție oferă un exemplu de context în care s-a comportat moral-civic - exerciții/jocuri de rol pornind de la tema „Cum ar fi viața noastră dacă nu am fi ascultați de nimeni?” (în relație cu Articolul 12 al Convenției privind Drepturile Copilului) - vizualizarea și discutarea mesajului unor campanii din mass-media de acceptare a diferențelor (de exemplu, „Campania S.P.E.R.”) - exersarea formulelor „sunt de acord cu...” și „nu sunt de acord cu...” în discuțiile în perechi și de grup, pentru încurajarea luării în considerare a opiniilor colegilor - prezentarea unei liste cu afirmații pe care elevii trebuie să le încadreze în aria argumentelor sau a scuzelor <p>2.2. Asumarea conștientă a consecințelor unor decizii în contexte familiare</p> <ul style="list-style-type: none"> - exprimarea unor puncte de vedere personale cu privire la abordarea de tipul „scopul scuză mijloacele” și compararea răspunsurilor formulate individual - discutarea, în situații date, a legăturii dintre cunoașterea regulilor și responsabilitatea respectării acestora, în situații variate din viața cotidiană - prezentarea unui studiu de caz care ilustrează ideea responsabilității pentru o decizie în condițiile necunoașterii unei reguli și discutarea, în grupuri mici, a opiniei elevilor cu privire la „dreptatea” impunerii unei anumite sancțiuni <p>2.3. Asumarea unor reguli generale de comportament în contexte de viață reale sau posibile</p> <ul style="list-style-type: none"> - exerciții de evaluare a regulilor în raport cu contexte reale sau posibile (proiecție imagini/filme relevante) - studiu de caz privind situații în care sunt posibile/acceptate abaterile de la o normă; analiza opiniilor elevilor pe baza studiului, cât și a exemplurilor personale (de exemplu, în legătură cu reguli din spațiul școlar sau din familie)

Clasa a III-a	Clasa a IV-a
<ul style="list-style-type: none"> - exprimarea, prin imagini, a unui punct personal de vedere referitor la comportamentul adecvat/ neadecvat în raport cu o regulă dată 	

3. Cooperarea cu ceilalți pentru rezolvarea unor sarcini simple de lucru, manifestând disponibilitate

Clasa a III-a	Clasa a IV-a
<p>3.1. Exprimarea cu claritate a unui mesaj în comunicarea cu colegii de clasă</p> <ul style="list-style-type: none"> - lucru în perechi în cadrul exercițiului „Pentru a ajunge la locuința mea trebuie să...”; elevii explică, pe rând, cum se poate ajunge la adresa de domiciliu; partenerul de discuție identifică situațiile în care instrucțiunile primite sunt neclare și sunt discutate, prin comparație, exemple de exprimare clară/neclară - pornind de la rezultatele acestei activități pot fi discutate în grupe de 4-5 elevi exemple în care se produc „distorsiuni” în comunicarea/receptarea unui mesaj; cele mai importante idei sunt comparate și analizate cu toți elevii - realizarea unui joc-dezbateri „Ce apreciez cel mai mult la colegii din clasa mea?”, care pune în valoare importanța clarității în formularea/susținerea unui punct de vedere personal; elevii oferă feed-back după fiecare prezentare și apreciază gradul în care mesajul transmis de coleg a fost clar <p>3.2. Identificarea unor manifestări verbale și comportamentale adecvate lucrului în echipă</p> <ul style="list-style-type: none"> - discutarea, pornind de la un joc de rol: („Tu faci echipa!”), a criteriilor posibile de împărțire pe grupe a elevilor dintr-o clasă (numeric, alfabetic, gen, preferințe etc.) și a avantajelor/dezavantajelor fiecărui criteriu ales - discutarea contribuțiilor individuale la o sarcină de grup, pornind de la o situație concretă (de exemplu, un joc de puzzle sau „jocul pătratelor”, în care echipe de 6 elevi primesc o piesă de diferite forme și împreună trebuie să reconstituie un pătrat) - ilustrarea unor modalități posibile de atingere a unei decizii de grup, printr-o dezbateri pe tema: „La anul aș dori ca în «Săptămâna altfel» să mergem la...”; identificarea unor modalități democratice/autoritare de luare a deciziei și analiza reacțiilor exprimate de elevii expuși la o decizie luată prin cooperare/prin impunere 	<p>3.1. Exprimarea cu claritate a unui mesaj în comunicarea cu o altă persoană sau grup</p> <ul style="list-style-type: none"> - inițierea unui joc care pune în valoare diversitatea formelor de comunicare non-verbală (de exemplu, fiecare elev primește un cartonaș cu o instrucțiune pe care trebuie să o comunice colegilor fără a folosi cuvintele; câștigătorul este cel care reușește să se facă înțeles cel mai rapid) - discutarea în grup a cauzelor de „distorsionare” a comunicării unui mesaj și a consecințelor în ceea ce privește receptarea mesajului de către o persoană/un grup (de exemplu, comunicarea „codificată” utilizată în prezent în mesajele text de tip SMS) - joc de rol: „Cât de bine am fost înțeles?”; formularea de întrebări pentru verificarea modului în care a fost receptat/înțeles un mesaj <p>3.2. Dezvoltarea unor manifestări verbale și comportamentale adecvate lucrului în echipă</p> <ul style="list-style-type: none"> - studiu video al unui joc de echipă (volei, baschet, polo etc.) și dezbateri pe tema „Ce înseamnă să urmărim binele echipei?”; fiecare elev este invitat să ofere un răspuns acestei întrebări, pornind atât de la materialul vizionat cât și de la propriile experiențe - discutarea, în grupe mici, a condițiilor în care este nevoie de un lider de grup; identificarea trăsăturilor unui „șef de echipă” printr-o dezbateri cu întreaga clasă, pornind de la rezultatele activității pe grupe - exersarea distribuirii rolurilor într-o echipă, prin organizarea unui mini-concurs de cultură generală pe echipe și identificarea avantajelor combinării punctelor tari ale membrilor unei echipe; analiza modului în care sunt identificate și distribuite rolurile în cadrul grupului, în funcție de competențele sau de preferințele fiecărui membru

Clasa a III-a	Clasa a IV-a
3.3.* Participarea activă la un proiect relevant pentru exersarea comportamentului moral-civic în școală <ul style="list-style-type: none"> - implicarea, la nivel de școală, în proiecte pe diferite teme (de exemplu, moral-civice, ecologice) 	<ul style="list-style-type: none"> - simularea unor situații de cooperare cu categorii de elevi cu oportunități reduse: joc de rol bazat pe argumentarea acceptării ca partener a unor colegi care provin din diferite grupuri etnice, religioase, socio-economice 3.3.* Participarea activă la un proiect relevant pentru exersarea comportamentului moral-civic în comunitate <ul style="list-style-type: none"> - implicarea în proiecte pe diferite teme de interes comunitar

Conținuturi

Domenii	Clasa a III-a	Clasa a IV-a
Stări sufletești	Stări sufletești exprimate în diferite contexte (respectarea/încălcarea unei norme, lucrul în echipă) <ul style="list-style-type: none"> - Satisfacție, mulțumire, speranță, încântare, bucurie, fericire - Stări sufletești asociate respectării unei reguli/norme - Dimensiunea inter și intra-personală a stărilor sufletești 	Stări sufletești recunoscute în diferite contexte (respectarea/încălcarea unei norme, lucrul în echipă) <ul style="list-style-type: none"> - Satisfacție, mulțumire, speranță, încântare, bucurie, fericire și opusul lor (insatisfacție, nemulțumire, deziluzie, tristețe, nefericire, invidie, teamă) - Stări sufletești asociate nerespectării unei reguli/norme - Dimensiunea inter și intra-personală a stărilor sufletești
Decizii personale și decizii de grup	Aspecte de bază privind luarea deciziilor personale și de grup în contexte familiare <ul style="list-style-type: none"> - Formularea de întrebări și răspunsuri - A decide, a hotărî singur și a hotărî împreună - Factori care ne împiedică să luăm decizii - Decizia prin consens, prin cooperare sau prin constrângere, impunere 	Condiții de realizare a deciziilor personale și de grup în contexte familiare <ul style="list-style-type: none"> - Înțelegerea unui mesaj; cauze comune de distorsionare a unui mesaj - Binele individual și binele colectiv - Roluri și responsabilități în cadrul unui grup: atribuire și asumare - Conducerea unui grup și profilul unui lider de grup
Fapte și comportamente moral-civice	Fapte și comportamente morale din perspectiva interacțiunilor în cadrul unui grup <ul style="list-style-type: none"> - Încercare și reușită. Cum apreciem reușita? - De cine depinde reușita noastră – persoane care ne ajută să avem succes - Respectarea formală și respectarea conștientă (acceptarea) unei reguli/norme - Relații între decizii personale și consecințe ale acțiunilor noastre 	Fapte și comportamente moral-civice în contexte familiare <ul style="list-style-type: none"> - Reușită și eșec în respectarea unei norme - Ce facem în caz de eșec? - Reguli/norme impuse și reguli/norme negociate - Contexte în care sunt posibile abaterile de la o regulă/normă - Condiții în care suntem responsabili de comportamentele noastre - Modalități de susținere a unei afirmații: argumente și scuze

Formularea de întrebări și ascultarea activă	Elemente de bază pentru dezvoltarea gândirii critice <ul style="list-style-type: none"> - Când este potrivit să punem întrebări? - Cum formulăm întrebările? Întrebări de clarificare, întrebări care caută motive/argumente - Rolul ascultării active în formularea întrebărilor - Situații în care două afirmații spun același lucru sau nu - A nu crede și a te întreba - Acceptarea unui punct de vedere diferit 	Elemente de bază pentru dezvoltarea gândirii critice <ul style="list-style-type: none"> - Cum formulăm întrebările? Întrebări care explorează puncte de vedere alternative, întrebări care verifică dacă am fost înțeleși, întrebări care explorează implicații și consecințe - Cum verificăm dacă mesajele noastre au fost corect înțelese? Distorsiuni în comunicare - Rolul ascultării active în formularea întrebărilor - Aprecierea importanței unui punct de vedere diferit pentru clarificarea propriilor opinii
Relații și roluri în cadrul unei echipe	Elemente de bază privind relațiile și rolurile în cadrul unei echipe <ul style="list-style-type: none"> - Gânduri și trăiri - Bine și rău, bun și rău - Roluri posibile în cadrul unui grup/unei echipe - Cooperare și parteneriat - Parteneriatul de gen 	Dezvoltarea relațiilor și asumarea de roluri în cadrul unei echipe <ul style="list-style-type: none"> - Construirea identității de grup - Parteneriatul de gen - Preferințe individuale și alegeri ale grupului - Cooperare și parteneriat - Asumarea responsabilităților în cadrul unui grup

Sugestii metodologice

Programul dispune de numeroase manuale scrise de prof. M. Lipman, împreună cu echipa sa. Dintre cele care se adresează copiilor de 8-10 ani, **două au fost traduse în limba română**, fiind incluse în resursele bibliografice recomandate. În derularea orelor pot fi însă folosite și alte materiale care pot genera discuții și activități stimulative. De exemplu, ar putea fi folosite materiale audio-video (utilizând Internet-ul ca resursă), extrase din presa scrisă sau fragmente din basme cunoscute de copii.

În formarea competențelor specifice ale disciplinei de studiu se recomandă folosirea cu precădere a **următoarelor tipuri de sarcini de învățare**:

- a) de formulare a întrebărilor pornind de la propoziții simple, astfel încât să se ia în considerare fiecare termen, precum și stările personale din acel moment;
- b) de stabilire a raporturilor posibile dintre propoziții;
- c) de folosire a negației (pe termeni sau pe enunț);
- d) de construire a unor situații, cu punct de sprijin dat;
- e) de descriere adecvată a stărilor personale posibile în raport cu un fapt dat;
- f) de evaluare corectă a unor comportamente individuale și de grup;
- g) de valorizare și evaluare prin schimbarea contextelor;
- h) de formulare a asemănărilor și deosebirilor în baza unor criterii date;
- i) de formulare a asemănărilor și deosebirilor în baza unor criterii formulate individual sau în grupul de lucru.

Se recomandă, de asemenea, ca strategiile didactice să pună accent pe:

- a. utilizarea resurselor on-line specifice programelor internaționale care promovează P4C, cât și materiale audio-video relevante disponibile pe Internet;
- b. folosirea dramatizării, atunci când e posibil, invitând elevii să interpreteze și să discute situații cu final stabilit de ei înșiși;
- c. integrarea imaginilor create de copii sau oferite lor pentru a susține ceea ce se discută.

Fiecare elev/elevă are propriul stil și ritm de învățare, iar studiul *Filosofiei pentru copii* pune un accent deosebit pe abordarea diferențiată/personalizată. De aceea, se recomandă adaptarea modului de realizare a activității didactice în ceea ce privește:

- volumul, nivelul de dificultate și timpul alocat activităților de predare-învățare; elementele de conținut nu constituie subiecte în sine, în sensul **predării despre**, ci reprezintă **mijloace** ale realizării competențelor, în sensul realizării **învățării prin intermediul lor**;
- metodele de predare-învățare utilizate; este necesar să se asigure un echilibru între activitățile individuale și de grup, între achizițiile cognitive și cele non-cognitive, să se pună la dispoziția elevilor materiale suport adaptate diferitelor stiluri de învățare: logico-matematic, vizual, auditiv, kinestezic etc.;
- gradul de sprijin acordat elevilor;
- strategiile de evaluare folosite.

De asemenea, acest curs oferă cadrelor didactice posibilitatea de a adapta demersul didactic la caracteristicile și motivațiile elevilor și încurajează cadrele didactice să dezvolte și să folosească la clasă noi materiale de învățare.

Bazată pe o abordare reflexivă, această disciplină este o invitație la o activitate de predare „vie”, interesată în permanență de a fi mai eficientă și de a se adapta în funcție de rezultatele obținute după o anumită perioadă de timp (semestru/an).

Preocuparea pentru eficiență presupune susținerea demersului de învățare realizat în clasă, prin activități complementare, precum:

- exersarea unor tipuri de întrebări privind normele din spațiul școlar prin organizarea unei întâlniri-dezbateri cu reprezentanții Consiliului Elevilor din școală;
- invitarea părinților a căror experiență poate să fie integrată în discuțiile purtate pe diferite teme.

Se recomandă, de asemenea, înregistrarea sistematică a progresului elevilor și regândirea acelor strategii didactice care nu au condus la rezultatele așteptate. În acest sens, se recomandă utilizarea portofoliilor individuale (sub forma unui *Jurnal al ideilor bune*), înregistrarea video a unor activități în vederea auto-evaluării cât și afișarea unui grafic al progresului înregistrat de „comunitate”.

Bibliografie selectivă

- Lipman, Matthew. *Philosophy Goes to School*. Temple University Press, Philadelphia, 1988
- Lipman, Matthew. *Ruxi* (Pixie). Editura Humanitas Educational, Colectia „Filozofie pentru copii”, Bucuresti, 2001 (traducere de Doina-Olga Ștefănescu și Veronica Focșăneanu)
- Lipman, Matthew. *Sânziana* (Elfie). Editura Humanitas Educational, Colectia „Filozofie pentru copii”, Bucuresti, 2001 (traducere de Doina-Olga Ștefănescu și Veronica Focșăneanu)
- Gazzard, Ann și Lipman, Matthew. *Să gândim împreună. Ghidul învățătorului de folosire a manualului de filozofie pentru copii Sânziana*. Ed. Humanitas Educational, Bucuresti, 2002 (traducere și adaptare Doina-Olga Ștefănescu)
- Lipman, Matthew și Sharp, Ann Margaret. *Să căutăm înțelesul. Ghidul învățătorului de folosire a manualului de filozofie pentru copii Ruxi*. Ed. Humanitas Educational, Bucuresti, 2002 (traducere și adaptare Doina-Olga Ștefănescu)
- Cam, Philip. *Thinking Together. Philosophical inquiry for the classroom*. Ed. Hale & Iremonger, NY, 1995
- Haynes, Joanna. *Children as Philosophers*. Ed. Routledge-Falmer, Londra, 1999

Resurse online relevante (texte, foto, material audio-video)

- *Seria de filme pentru copii a BBC care prezintă 10 concepte-cheie în filosofie:*
<http://www.bbc.co.uk/programmes/b01rdqkc/episodes/guide>
- www.p4c.com
- <http://www.philosophyforchildren.co.uk>
- *Resurse pentru profesori puse la dispoziție de organizații internaționale care promovează filosofia pentru copii: IAPC – the Institute for the Advancement of Philosophy for Children, ICPIIC - the International Council of Philosophical Inquiry with Children, SAPERE - the Society for Advancing Philosophical Enquiry and Reflection in Education*

Grupul de lucru pentru curriculum

Dr. Doina-Olga Ștefănescu

Dr. Ciprian Fartușnic

Centrul pentru Educație și Dezvoltare Profesională Step By Step

Institutul de Științe ale Educației

